

քի խաւարին մէջ նստած ժողովուրդ մը իր վրայ ծագած և իր հոգւոյն աչքովը տեսած լոյսէն ինքզինքը խաղառ չզրկելու համար ստիպուած ըլլալով իբր ազգ կամ ցեղական համայնք իր բովանդակ լրութեանը մէջ կազմակերպուել, իր հաւատքին ու կեանքին ամբողջ ոյժովը սպառազինուել, և ազգովին ապրիլ քրիստոնէական կեանքը, ազգովին ապրուած այդպիսի կեանքի մը զիտակցութեան վկայութիւնն է լոկ այդ կարճ ըայց խորհուրդով և զօրութեամբ լեցունիլ բառը «Ազգային», ըստ ինքեան պատմական տիտղոս մը միայն, և սակայն նուիրագործուած ստորոգելիի մը չափ մեծարժէք սկզբունք մը մեզի համար: — Այո՛, ուրիշներ կրնան հոն տանիլ իմաստասիրական և ընկերային խորհրդածութիւններու ապացոյցը միայն, մենք պարտինք հոն զրկել կեանքին վաւսը:

Պատշաճ էր անշուշտ, և կարևոր նոյն իսկ, որ Հայաստանեայց եկեղեցին իր մասնակցութիւնը բերէր այս եկեղեցական Համաժողովին, առ նուազն՝ հասկըցնելու համար Քրիստոնեայ եւրոպային թէ Հայութիւնը, հաւառակ անասելի տառապանքներու, որոնք ամէն օր կը կրծեն դեռ իր կեանքը, կը շահազրկուի միշտ որ և է խնդրով որ յանուն Աւետարանի և Քրիստոնէութեան կը խօսի իրեն, և պատրաստ է միշտ մտադիւր սիրով մօտենալ միութեան զաղափարին, բաւական է որ իր եկեղեցիին ազգային ինքնութիւնը տկարացնելու բնոյթն ունեցող որ և է ելքի չյանգի կամ չմիտի նոյն իսկ ան, ուղղակի կամ անուղղակի:

Ի՞նչպէս իրականացնել, սակայն, այնքան բաղձալի ըայց նոյն ատեն այնչափ դժուարին նկատուած այդպիսի գործ մը:

Հարց մըն է աս, արժանի մասնաւոր հետաքննութեան:

★ ★ ★

ՆՕԹ ԵՒ ՆԻՇ

Նօր Աւետարան իր Մայիս 21ի թիւին մէջ, ակնարկելով Սիոնի Մայիսի թիւի մեր Աւխարհաբար Առաւմաճառուն խմբագրականին, կը նկատէ թէ Ս. Գիրքի հայերէն աշխարհաբար առաջին թարգմանութիւնը (ըստ Encyclopedia of Missionsի) կատարուած է ոչ թէ Վենետիկ և Միսիթարեանի մը միջոցաւ, այլ Զօհրապ անուն հմուտ հայկաբանի մը կողմէ, և այլն: — Դիտել կուտանք յիշեալ պատ. խմբագրութեան թէ մեր խմբագրականին մէջ երբեք չէր ըսուած թէ Վենետիկ տրպագրուած է, և թէ իր Հանրագիտարանին հմուտ հայկաբան Զօհրապը է նոյն ինքն Զ. Յովնանէս Վարդապետ Զօհրապեան, անուանի Միսիթարեանը, որ 1805ին Վենետիկի մէջ տպագրելէ վերջ գրաբար Առաւմաճառունի միահատոր և քառահատոր և ձեռագրական բազմատութիւններով հրատարակութիւնը, 1825ին և 1828ին ալ Փարիզի մէջ երկիցս տպագրեց Նօր կտակարանի իր երկրորդադ կոչուած հրատարակութիւնը, որ նոյն էջին վրայ զոյգ սխալներու մէջ իրարու կը հանդիպադրէ գրաբարն ու Պոլսոյ աշխարհաբարը: Իսկ թէ Առաւմաճառուն լեզուին ժողովրդականացման զաղափարը իր սկզբնաւորութեանը մէջ բողոքական միտքի ծնունդ չէ եղած բնաւ, ատոր իբր նօր ապացոյցներ կը յիշենք նախ Յովնանէս կոչու տպարարքի օրով և հրամանաւ Կ. Պոլսոյ մէջ 1806ին հրատարակուած հայատառ տաճկերէն Առակաց Գիրքը, և 1832ին Շուշիի մէջ աշխարհաբար հրատարակութիւնը Նօր կտակարանին:

Սիոնի նոյն խմբագրականին առիթով, Պէյրութէն, նամակով մը և գրութեամբ մը կը տեղեկացուի մեզ թէ Նօր կտակարանի պատմական մասը ծանօթագրութիւններով միասին աշխարհաբար հայերէնով հրատարակուած է 1911ին նոյն քաղաքին մէջ, Յիսուսեան Հայերէն կողմէ: Առաջին անգամ է որ տեսանք այդ առթիւ մեզ զրկուած այդ աշխարհաբար և նոյնին երեք տարի վերջ հրատարակուած հայատառ թուրքերէն թարգմանութիւնները, որոնք արդարեւ ուշագրաւ են իբրեւ հրատարակական ձեռնարկ: